

Zpravodajská služba ze své definice pracuje s informacemi, jejich chybná analýza přitom snadno zhatí funkci celého orgánu. Článek představuje šest hlavních metod používaných při zpravodajské analýze, včetně pokročilejších, které se chybám při práci s informacemi snaží předejít jejich vhodným strukturováním. Studie zároveň zkoumá, jaký způsob uvažování (indukce, dedukce, abdukce) jednotlivé metody využívají. Závěry studie staví indukci na pozici nejužitečnějšího způsobu usuzování ve zpravodajské analýze.

1. Úvod

Zpravodajská analýza představuje jednu z fází zpravodajského cyklu, který v jeho klasickém pojetí můžeme popsat jako a) identifikaci rizik a zadání úkolů, b) sběr informací, c) analýzu informací, d) distribuci informací. [1] Za předpokladu správné identifikace objektů analýzy může spočívat určité riziko neúspěchu zpravodajské činnosti ve sběru dat – avšak je možné namítnout, že analytici zpravodajské služby takřka vždy pracují s neúplnými informacemi. Ani distribuce informací není jednoduchá záležitost, jelikož hotová analýza musí být doručena včas, na správné místo a ve správné formě – i zde však obvykle nebývá zásadní problém zpravodajské činnosti.

Naopak chyba ve třetím kroku zpravodajského cyklu – v analýze – okamžikem svého zrodu znehodnocuje úsilí vynaložené ve zbývajících cyklech. Vyvození mylných závěrů nebo velmi nepřesných odhadů při zpracování informací staví celou zpravodajskou organizaci do pozice porouchaného stroje, pro nějž není využití. Úloha analytika proto může být v tomto řetězci nahlížena jako centrální. [2], [3]

Tato studie se zabývá hlavními analytickými metodami využívanými ve zpravodajské analýze, která je zde chápána jako: „Proces hodnocení věrohodnosti, validity a relevance dat, jejich integrace a analýza, a přeměna výsledku tohoto úsilí v smysluplný celek, který zahrnuje posouzení událostí a implikace sesbíraných informací“. [4] Metody usnadňují vyhodnocení informací tím, že poskytují pravidla pro postup při analýze. [5] Dodržení těchto pravidel ve většině případů zaručuje solidní úroveň analýzy tím, že pomáhá analytikovi vyvarovat se zbytečných chyb. Strukturovaná práce s informacemi zároveň usnadňuje často poslední krok toho, co jsme trochu nepřesně představili (pouze) jako „zpravodajskou analýzu“ – totiž syntézu informací.

Úvodem je třeba zdůraznit, že použití strukturovaných metod není ve zpravodajské činnosti zcela běžné. Robert Folker z *Joint Military Intelligence College* popisuje debatu ve zpravodajské komunitě USA ohledně použití pokročilejších strukturovaných metod takto: převážná část analytiků brání *status quo*, kterým je nepoužívání strukturovaných metod, jelikož jsou stoupenci „intuitivní“ (tj. metodicky nedisciplinované) analýzy. V opozici stojí hrstka inovátorů, kteří jsou naopak ohledně použití těchto metod entuziastičtí. [6] Konzervativní analytici argumentují, že se bez strukturovaných metod, jejichž použití je navíc údajně časově náročné, obejdou, inovátoři tvrdí, že použití

těchto metod řešení i jen trochu složitějšího problému usnadňuje. Je zřejmé, že pravda bude někde uprostřed. Zkušenost analytika je něco, co žádná metoda nemůže nahradit, na druhou stranu výhody použití strukturovaných metod jsou silné, ať už s nimi pracuje zkušený analytik nebo nováček.

Studie stručně popisuje šest metod zpravodajské analýzy: článkovou analýzu, analýzu příležitostí, pilířovou analýzu, analogii, analýzu soupeřících hypotéz a metodu alternativních scénářů. [7] Autor sám nemá zkušenost s prací ve zpravodajské službě a spoléhá se proto na literaturu, která – nutno přiznat – pravděpodobně nebude zcela věrně kopírovat realitu práce analytika ve zpravodajské službě. Nicméně samotné představení šesti metod využitelných (pokud ne využívaných) v procesu zpravodajské analýzy může být v českém prostředí považováno za přínos. Představené metody jsou sesbírány z anglofonních zdrojů převážně americké provenience. To odráží skutečnost, že tamní služby nechávají veřejnost nahlédnout na postupy své práce (samozřejmě ne zcela). Soubor metod, vybraný pro účely této práce, není vnitřně uspořádaný a pohybuje se od základních technik (článeková analýza) k náročným a propracovaným metodám (pilířová metoda).

Práce se však neomezuje pouze na popis metod. Autor si také vytkl za cíl identifikovat v rámci každé metody použitý způsob usuzování, jinými slovy určit, jestli metoda staví na induktivním, deduktivním nebo abduktivním myšlení. [8] Všechny tři typy usuzování mají ve zpravodajské analýze své místo a vhodnost jejich využití závisí na úkolech a cílech analýzy. Vysledování typů usuzování v jednotlivých metodách umožňuje osvětlit silné a slabé stránky indukce, dedukce nebo abdukce, a také rizika, kterým využití té či oné metody čelí. Ve výsledku je tato práce pokusem osvětlit proces zpravodajské analýzy a jeho specifika, které vyplývají z povahy a cílů zpravodajské práce.

V další kapitole představím jednotlivé způsoby usuzování. Třetí část se věnuje šesti hlavním metodám zpravodajské analýzy: po stručném představení metody následuje identifikování způsobu usuzování, který metoda využívá. Závěr shrnuje poznatky výzkumu.

2. Způsoby usuzování

Cílem této části je představit jednotlivé způsoby usuzování: indukci, dedukci a abdukci.

2.1 Indukce

Indukcí rozumíme způsob přemýšlení, který umožňuje „z pozorování jednotlivých faktů vyvodit existenci obecných zákonitostí“, [9] a jedná se tedy o *postup od specifického k obecnému*. Za pomoci indukce zkoumáme empirická data a z nich poté zobecnujeme, tento způsob usuzování proto slouží k popisování vztahů a vlastností různých typů téhož jevu a k typologizaci jako takové. Prostřednictvím indukce také vytváříme zákony, jejichž platnost je však limitovaná rozsahem prozkoumaného empirického materiálu a vždy můžeme mluvit pouze o pravděpodobné platnosti, jejíž míru nejsme schopni indukci rozlišit. Na základě určitých pozorování (všechny sebevražedné atentáty, které byly zaznamenány, provedli muži) tedy docházíme k zobecněním a zákonům (sebevražedné atentáty páchají muži), které však nemusí být nezbytně pravdivé (pokud pozorování, že sebevražedné atentáty páchají pouze muži, neodpovídá realitě).

Induktivní argument tedy *logicky* neobsahuje závěry, které vyvozuje, proto na rozdíl od dedukce nedochází k nutně pravdivým výpovědím. Z tohoto důvodu je někdy indukce považována za problematickou metodu usuzování. [10] Ve zpravodajské analýze má indukce své výrazné místo, resp. se jedná o nejvyužívanější myšlenkový postup. Je tomu tak zejména proto, že většina zpravodajských analýz je prediktivního charakteru a k predikci se dochází na základě práce s jednotlivými empirickými daty spíše než dedukováním budoucího vývoje z teorií nebo obecných pravidel.

2.2 Dedukce

Dedukce je metoda usuzování, při níž postupujeme *od obecného ke specifickému* a z jedné nebo několika obecně platných premis vyvozujeme závěry. Tyto závěry jsou na rozdíl od indukce a abdukce „jisté, nikoli jen pravděpodobné“, jelikož závěr je „implicitně obsažen v premisách, explicitně se získá aplikací metod logické analýzy“. [11, kurzíva vlastní]

U dedukce posuzujeme validitu závěrů podle toho, jestli logicky vyplývají z premis. Validní závěr však nemusí být *pravdivý*, protože pokud jsou nepravdivé (chybné) premisy, logicky z nich usoudíme nepravdivé, přestože validní závěry. Pravdivé závěry (např. Elvis byl smrtelný člověk) musí vycházet z pravdivých premis (všichni lidé jsou smrtelní).

Ve zpravodajské analýze se dedukce uplatňuje zejména u předpovědí, jež mají za účel varovat vlastní síly před postupem protivníka. Na základě pravidel, vytvořených induktivně z dřívějšího pozorování jednání protivníka (např. zaujímání operační sestavy na hranicích a přesun orgánů vedení protivníka do zodolněných pracovišť předchází útoku), usuzujeme jeho další tah (útok). [12]

2.3 Abdukce

Abdukce je „metoda logického usuzování, která generuje jednoduché hypotézy, jež mohou sloužit jako vysvětlení pro provedená pozorování“. [13] Při uvažování abdukci vymýšlíme vícero možných hypotéz, vysvětlujících skutečnosti, které se pokoušíme pochopit, dále hodnotíme jejich explanační potenciál a ve výsledku dostáváme jednu nebo několik hypotéz, které – pokud jsou platné – nejlépe vysvětlují dané skutečnosti.

Metoda abdukce je často volně přeloženo označovaná za metodu „hledání nejlepšího vysvětlení“. Postupuje *od zjištění* (tráva je mokrá) *k hypotézám* (před chvílí přšelo nebo padla rosa). Výsledkem abdukce je výrok „pokud je tráva [odpoledne] mokrá, pak nejpravděpodobnější vysvětlení říká, že před chvílí přšelo“. [14]

Koncept abduktivního usuzování má původ u Charlese Pierceho. Ten u procesu abdukce zdůrazňoval jeho kreativní charakter při hledání možných vysvětlení pro dané skutečnosti, avšak nikoli na úkor racionálního hodnocení při výběru nejlepšího vysvětlení. Podle Pierce stojí abdukce na začátku každého vědeckého výzkumu a všech interpretativních postupů, jelikož proces hledání hypotéz je základem interpretativní rekonstrukce příčin a záměrů a je také nezbytný pro invenční tvorbu teorií. [15] Zatímco dedukce je schopná určit nutné důsledky, spoléhajíc při tom na logickou koherenci mezi premisami a závěry, a indukce se zaměřuje na empirickou koherenci mezi premisami a důkazy s cílem dospět k pravděpodobnému zobecnění a je schopná pouze klasifikovat data, abduktivní usuzování nám poskytuje teorie identifikující kauzální vztahy mezi fakty. Na základě abdukci dosažených návrhů, které syntetizují velké množství tvrzení, může dedukce vystavět predikci, která poté může být induktivně testována. [16]

Ve zpravodajské analýze nachází abduktivní usuzování své uplatnění v situacích, kdy zkoumané jednání protivníka není možné vysvětlit za pomoci tradičních teorií nebo předpokladů. [17] Abdukce může poukázat na nové, hodnověrné vysvětlení tohoto jednání, a přestože tato metoda myšlení není schopná ověřit, jestli analytik vybral správnou hypotézu, je možné hodnotit vysvětlující sílu argumentu, jenž doprovází hypotézu, a dobrat se tak nejpřesvědčivějšího vysvětlení činnosti a záměrů protivníka.

3. Metody zpravodajské analýzy

Tato část stručně popisuje hlavní metody zpravodajské analýzy: článkovou analýzu, analýzu příležitostí, pilířovou analýzu, analogii, analýzu soupeřících hypotéz a alternativní scénáře. Po představení každé metody následuje rozbor způsobů usuzování, který daná metoda využívá.

3.1 Článeková analýza

Článeková analýza slouží k utřídění velkého množství dat. Výstupem přehledného třídění dat na základě vztahů mezi nimi nebo určitého kritéria je vizuální schéma, které má za cíl usnadnit interpretaci informací. Jedním z nejjednodušších příkladů může být časová přímka: seřazení událostí dle jejich časové posloupnosti, přičemž časový údaj musí být přehledně vyznačen u každé události z důvodu snadné orientace při pozdější práci s daty. Obecně třídění dat na základě jednoho kritéria je základní technikou, která usnadňuje řešení i jednoduchých problémů. [18]

Mezi pokročilé příklady článkové analýzy patří: vztahová schémata (znázorňují vztahy mezi osobami, organizacemi, událostmi, místy apod.), komoditní schémata (označují vztahy mezi subjekty a způsob provádění transakcí nebo aktivit), kauzální schémata (kromě časové souslednosti zaznamenávají příčiny událostí), postupová schémata (zaznamenávají pořadí událostí, které vedly k určitému výsledku nebo stavu) nebo síťová schémata (znázorňující velké množství jevů stejného charakteru).

Článeková analýza slouží ke strukturaci dat, z nichž jsou následně induktivně vyvozovány závěry. Pomocí indukce zobecňujeme z velkého množství dat a orientace v tomto množství bývá často náročná. Pokud dojde k chybě při práci s daty (nadsazení přítomnosti nebo relevance určitého jevu apod.), přes správný myšlenkový postup dospějeme k chybným závěrům. Široká paleta schémat článkové analýzy má za účel usnadnit analytikovi práci s daty vizuálním znázorněním vztahů mezi nimi a případně zdůraznit jejich klíčové charakteristiky. Analytik poté může snáze a – což může být ještě podstatnější – rychleji dospět k závěrům, za pomoci indukce rozřadit data do více kategorií, identifikovat opakující se vzorce nebo vytvořit pravidlo, k němuž data ukazují (např. u všech zadržených v dané lokalitě v posledních pěti letech, u kterých byla nalezena pistole Makarov, byla zjištěna příslušnost ke gangu X, proto ten, kdo vlastní v dané lokalitě pistoli Makarov, patří ke gangu X). Podobně může článková analýza sloužit indukci příbuzné metodě abdukce, která při vytváření hypotéz o příčinách určitých jevů také pracuje s daty.

3.2 Analýza příležitostí

Analýza příležitostí je metoda zpravodajské analýzy, která usměrňuje analytický postup na základě cílů, kterým je analýza podřízena. [19] Z tohoto důvodu je pro její

úspěšné vyhotovení nezbytná znalost těchto cílů, které by měly být analytikovi dodány ze strany zadavatele. [20, 21] Tento typ analýzy slouží politikům při rozhodování o konkrétních otázkách tím, že explicitně popisuje a hodnotí výhody, zápory, příležitosti a překážky určitého jednání. Z tohoto důvodu se musí analytik zaměřit na subjekty k problémové otázce relevantní: [22]

- instituce, zájmové skupiny a klíčové vůdce v cílové zemi nebo organizaci,
- zdroje a nástroje umožňující podpořit cíle politiků (zadavatelů analýzy),
- prvky, které mohou ohrozit uskutečnění cílů,
- logistickou, finanční a další zranitelnost protivníka.

Analýza příležitostí, jako volnější metoda spíše než specifická technika, zahrnuje více druhů analytických otázek, a proto při ní také využijeme více než jeden způsob odůvodňování. Zcela jistě se metoda neobejde bez indukce. Po identifikování klíčových aktérů je nutné na základě práce s dostupnými daty induktivně odhalit vztahy mezi nimi a opakující se vzorce chování. Do analýzy však již můžeme vstupovat s představou o těchto vzorcích nebo pravidlech chování, vytvořenou na základě předchozí zkušenosti, a z těchto vzorců a pravidel deduktivně usuzovat, jaký postup nebo reakci je možné od aktérů očekávat. Analýza příležitostí není doménou abdukce: zabývá se zejména hodnocením zdrojů a schopností vlastních i protivnickových a odhadováním možných směrů budoucího vývoje, naopak abdukce je nejsilnější metodou usuzování při potřebě vysvětlit minulé události.

3.3 Pilířová analýza

Pilířová analýza (*linchpin analysis*) je postup, při němž se snažíme snížit riziko chybných závěrů na straně analytika i riziko špatné interpretace analýzy na straně příjemce. [23] Použití metody pilířové analýzy vede k přehodnocení zažitých a často nevnímaných představ o zkoumaném problému, vyjádřených předpoklady a premisami, které předurčují výsledky analýzy. Metoda usiluje o co největší míru přesnosti stanovením několika základních bodů, kterými musí projít každá analýza. Jde o: [24]

1. Identifikování faktorů, které mohou mít významný vliv na závěry ohledně zkoumaného problému.
2. Určení klíčových premis nebo předpokladů, o něž se naše hodnocení relevance faktorů opírá.
3. Sepsání argumentů pro tyto premisy, tak aby bylo možné přemýšlet nad správností premis a hledat chyby.
4. Odhalit jevy nebo události, které by mohly vést k neočekávanému vývoji, hledat indikátory, signalizující nesprávnost premis.

Metoda pilířové analýzy vědomě pracuje s problémem, kterému čelí každá deduktivní úvaha: vystavení úvahy na chybných premisách. V praxi zpravodajského, finančního a jakéhokoli dalšího analytika je běžné, že ve vztahu k problému přijme na základě předchozí zkušenosti (tj. induktivně) za své určité předpoklady o povaze zkoumaných jevů a aktérů. S nimi poté přistupuje k analýze problému. Jedná se přirozený jev, jelikož na základě hledání a aplikování vzorců funguje lidská mysl, [25] a nejedná se v principu o jev negativní: analýza problému na základě předpokladů, kterým důvěřujeme, obrovskou měrou urychluje analytický proces a již z toho faktu je nevymýtelná.

Využití metody pilířové analýzy má smysl především tam, kde činíme zásadní rozhodnutí nebo kde vzniká podezření, že zažité předpoklady nebudou platit (např. došlo

ke změně dynamiky vývoje událostí). V těchto případech je vhodné otestovat premisy, z nichž dedukujeme závěry analýzy. Při přemýšlení se tak vracíme zpět k procesu indukce, který dal vzniknout premisám, které nyní ověřujeme, a opět induktivně hodnotíme jejich empirickou koherenci. Pokud premisy shledáme jako chybné, nastává okamžik, ve kterém je vhodné za pomoci abduktivního usuzování vytvářet a hodnotit premisy nové.

3.4 Analogie

Analogie je jednou z nejvýznamnějších metod zpravodajské analýzy: na jejím základě je vystavěna většina hypotéz a zobecnění. [26] Metoda analogie hledá podobnosti mezi dvěma nebo více jevy, popř. věcmi. Na základě srovnávání těchto jevů docházíme k poznatkům o jejich podobnostech a rozdílech, a v případě, že podobnosti jsou významné a rozdíly zanedbatelné, můžeme hovořit o analogickém vztahu. Pokud bezpečnostní služba odhalí na základě fotografií ve vybavení sledovaného státu nový typ raket, který však vykazuje řadu podobností s typem užívaným dříve (konstrukci, velikost, tvar munice atd.), může být na základě předpokládané analogie vystavěna hypotéza o přibližném doletu nebo možném využití raket.

Při použití analogie docházíme k závěrům prostřednictvím indukce, resp. v analogii nacházíme patrně nejvýraznější příklad induktivního postupu – na základě učiněných pozorování docházíme k obecnějším závěrům (nové rakety jsou v klíčových charakteristikách podobné starším modelům, které byly využity v bojích na východním pohraničí státu X). Analogie proto stojí v pozadí řady premis, z nichž vycházíme (tzn. dedukujeme) při vytváření závěrů o určitých problémech (dojde-li opět k podobnému konfliktu na východním pohraničí státu X, budou v něm rakety použity). Za pomoci analogie můžeme přicházet s novými hypotézami také v průběhu abduktivního usuzování: analogie může být v pozadí argumentu, který odkazuje k nejpravděpodobnějšímu vysvětlení jevu nebo události.

3.5 Analýza soupeřících hypotéz

Metoda analýzy soupeřících hypotéz se podobá pilířové analýze. Namísto důkladného zkoumání premis, z nichž vycházejí naše závěry nebo hypotézy, se však u tohoto typu analýzy snažíme o vytvoření souboru hypotéz, které by mohly vysvětlit určitý problém, a mezi nimi poté hledáme tu nejlepší. Metoda tak slouží především k odstranění problému, který nastává, když se spokojíme s prvním rozumně vypadajícím vysvětlením (často nevědomě), poté již v datech nacházíme pouze to, co námi favorizovanou hypotézu potvrzuje, a přehlízíme to, co ji vyvrací.

Při použití metody soupeřících hypotéz nejprve sestavíme co nejúplnější seznam možných hypotéz. Poté vytvoříme seznam významných důkazů, nejen hypotézy potvrzujících, ale zmíníme i věci, které by se za předpokladu platnosti různých hypotéz neměly objevit. [27] Teprve po tomto kroku začínáme s hodnocením jednotlivých hypotéz: jeden každý empirický důkaz porovnáme s každou hypotézou.

Způsob myšlení u analýzy soupeřících hypotéz nejvíce odpovídá abdukci, tzn. metodě „hledání nejlepšího vysvětlení“. Na základě interpretace dat vytváříme více hypotéz, jejichž platnost a explanační sílu poté hodnotíme. Snažíme se tedy jednotlivé hypotézy seřadit podle kvality a pokud možno vybrat tu nejlepší. Tato užitečná metoda nachází ve zpravodajské analýze využití za předpokladu, že je dostatek času využít oproti přímočařejší indukci náročnější způsob abduktivního usuzování.

3.6 Alternativní scénáře

Tvorba alternativních scénářů je metodou analýzy, jejímž výstupem je odhad budoucího vývoje ve více odlišných verzích. [28] Scénáře se liší v interpretaci dat a využitím odlišných předpokladů ohledně současné nebo budoucí síly různých faktorů. [29] Na rozdíl od pilířové analýzy nebo analýzy soupeřících hypotéz je tedy metoda alternativních scénářů zaměřena na děje budoucí. Potřeba tohoto typu analýz odráží prostředí nejistoty, s nímž pracují zpravodajské služby. Málokdy může analytik vytvářet své závěry na základě úplných informací. V případě prediktivních analýz situaci dále komplikuje fakt, že společenská realita, kterou se analytik snaží interpretovat a vysvětlit, je nekonečně komplexní. Alternativní scénáře využijeme ve chvíli, kdy nemůžeme jednu předpověď označit za velmi pravděpodobnou.

Analýza současného stavu a hodnocení vývoje klíčových proměnných v budoucnu je doménou induktivního a abduktivního usuzování: vycházíme z podrobného zkoumání empirických dat a vytváříme hypotézy o vývoji situace v budoucnosti. Důraz na kreativitu a hledání potenciálně podceněných faktorů a intuitivní přehodnocení váhy jednotlivých faktorů v rámci různých scénářů dává v případě této metody zvláštní význam abdukci. Při vymýšlení alternativních scénářů můžeme k dílčím závěrům docházet i deduktivně, odvozováním z dříve vypořizovaných pravidel (týkajících se obvyklého jednání protivníka apod.).

4. Závěr

Zpravodajská analýza klade na analytika neobyčejně vysoké nároky: jeho závěry musí být jasné, přesné, relevantní, logické, co nejúplnější, z hloubkové znalosti problému vycházející, významné a poctivé. [30] Vysoké nároky vyplývají z toho, co je v sázce – významná politická rozhodnutí, lidské životy. Strukturované metody se snaží analytikovi jeho práci ulehčit. Jejich použití vychází z přesvědčení, že to není pouze nedostatek úsilí, co stojí za špatnou analýzou nebo syntézou informací, ale že i analytikova mysl, resp. povaha kognitivního procesu často svádí analytika na špatnou cestu. [31] Většina strukturovaných metod analýzy s tímto faktem pracuje a snaží se mu předejít. Není přitom důvod vnímat metodické strukturování analýzy jako něco, co je v konfliktu se zkušeností nebo intuicí. Naopak, tyto faktory, ovlivňující kvalitu analýzy, se vzájemně podporují.

Práce představila způsoby usuzování a šest základních metod: článkovou analýzu, analýzu příležitostí, pilířovou analýzu, analogii, analýzu soupeřících hypotéz a metodu alternativních scénářů. U každé z metod bylo sledováno, jaký způsob nebo způsoby usuzování využívá: indukci, která na základě práce s empirickými daty dochází k vytváření kategorií, zákonů a pravidel, dedukci, pomocí níž docházíme k závěrům pomocí logického odvozování od předem daných premis, nebo abdukci, která se pomocí kreativního vytváření a hodnocení hypotéz pokouší najít nejlepší vysvětlení pozorovaných jevů.

Autor dochází k závěru, že nejužitečnějším způsobem usuzování ve zpravodajské analýze je indukce, neboť pět ze šesti představených metod využívá tento způsob usuzování. Výjimkou je analýza soupeřících hypotéz, která je „jako dělaná“ pro abduktivní myšlení. Abdukce je přesto pro zpravodajské analytiku také velmi užitečná a často může být využita namísto nebo spolu s indukcí, je-li dostatek času a potřeba úplnější analýzy (abdukce kromě analýzy soupeřících hypotéz může najít uplatnění v tvorbě alternativních

scénářů, pilířové analýze, vymýšlení analogií a práci s článkovou analýzou). Naopak deduktivní odůvodňování bude mít při tvorbě zpravodajských analýz vždy jen dílčí váhu, vyvozování závěrů z předem akceptovaných pravidel nebo premis využijeme zejména při tvorbě alternativních scénářů a analýze příležitostí.

Může být poznání o větším významu indukce a abdukce ve srovnání s dedukcí překvapením? Není tomu tak, protože povaha práce zpravodajského analytika odráží způsoby práce celé zpravodajské služby, a také její zaměření na poskytování analýz, často prediktivního charakteru. Zpravodajská služba pracuje s informacemi. Smysl analýz spočívá v třídění a hledání vzorců mezi informacemi (doména indukce), popř. ve vytváření hypotéz, vysvětlujících jevy minulých nebo odhadujících vývoj v budoucnosti (doména indukce a abdukce, do jisté míry však i dedukce). Analýzy obvykle představují řešení komplexního problému a jako takové se často nevyhnou využití dedukce, které není nic jiného než využití předchozí zkušenosti při analýze. Tento typ usuzování má však ve zpravodajské analýze menší úlohu. Zvláštnosti zpravodajské analýzy ji přibližují metodologii vědeckého výzkumu. Věda využívá teorií, které musely být vybudovány na základě práce s empirií, tj. induktivně a abduktivně, avšak pouze velmi malá část vědců se věnuje vymýšlení teorií – většina vědců využívá existující teorie a provádí výzkum jejich aplikováním (tj. dedukuje).

Poznámky k textu a literatura:

- [1] Viz Úřad pro zahraniční styky a informace výkladový slovník [online]. 26. 10. 2007 [cit. 2009-12-05]. Heslo zpravodajský cyklus. Dostupný z [www <http://www.uzsi.cz/cz/zpravodajsky-cyklus.html>](http://www.uzsi.cz/cz/zpravodajsky-cyklus.html), srovnej HULNIK, S. A. What's Wrong With the Intelligence Cycle. *Intelligence and National Security*. 2006, vol. 21, is. 6, s. 959-979.
- [2] MARRIN, S. Intelligence Analysis Theory Explaining and Predicting Analytic Responsibilities. *Intelligence and National Security*. 2007, vol. 22, is. 6, s. 821-846.
- [3] Richard Betts ve svém známém článku o selhání zpravodajské činnosti poukazuje na důležitost analýzy, největší problém však spatřuje v prvním kroku, u příjemců a zadavatelů zpravodajských analýz. Viz BETTS, R. Why Intelligence Failures Are Inevitable. *World Politics*. 1978, vol. 31, is. 1, s. 61-89.
- [4] Rob Johnson, c. d. O'CONNOR, T. (2009) Analytical Methods in Intelligence Analysis [online]. 29. 02. 2009 [cit. 2009-12-05]. MegaLinks in Criminal Justice. Dostupný z [www <http://www.apsu.edu/oconnort/4200/4200lect06.htm>](http://www.apsu.edu/oconnort/4200/4200lect06.htm).
- [5] Metoda označuje plánovitý postup spojený s dodržováním předem stanovených pravidel. Technika je k metodě příbuzný termín a jedná se o konkrétní nástroj využitelný při použití určité metody. Pojem metodologie je více abstraktní a užívá se k označení logiky, kterou může využívat jedna nebo více metod. Tzn. dvě metodologie se odlišují rozdílnou vnitřní logikou, determinující práci s informacemi, zatímco dvě různé metody mohou i nemusí logicky náležet k téže metodologii. Srovnej ŘÍCHOVÁ, B. Metodologie politické vědy. In CABADA, L., et al. *Úvod do studia politické vědy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002.
- [6] FOLKER, D.R. Intelligence Analysis in Theater Joint Intelligence Centers An Experiment in Applying Structured Methods. *Occasional Paper*. No. 7. Washington D.C.: Joint Military Intelligence College Press, 2000, s. 5. Dostupný z [www <http://www.fas.org/irp/eprint/folker.pdf>](http://www.fas.org/irp/eprint/folker.pdf).
- [7] Analogie jako taková nepředstavuje strukturovanou metodu, avšak kvůli četnosti jejího využití byla do práce zařazena. Stejně tak článková analýza je spíše základní technikou než pokročilou metodou.
- [8] Srovnej MOORE, T. D. Critical Thinking and Intelligence Analysis. *Occasional Paper*. No. 14. Washington D.C.: National Defense Intelligence College Press, 2007. Dostupný z [www <http://www.ndic.edu/press/2641.htm>](http://www.ndic.edu/press/2641.htm).
- [9] Encyklopedie Diderot. Heslo „indukce“. Přístup přes DebDict < <http://deb.fi.muni.cz/debdict/index.php>>, cit. 2009-12-05.
- [10] BLACKBURN, S. (ed.). *The Oxford Dictionary of Philosophy*. Heslo „induction“. Oxford Reference Online, 2008.

- [11] *Encyklopedie Diderot*. Heslo „dedukce“. Přístup přes DebDict < <http://deb.fi.muni.cz/debdict/index.php>>, cit. 2009-12-05.
- [12] MOORE, T. D. *Critical Thinking and Intelligence Analysis*. S. 4.
- [13] *Encyklopedie Diderot*. Heslo „abdukce“. Přístup přes DebDict < <http://deb.fi.muni.cz/debdict/index.php>>, cit. 2009-12-05.
- [14] *Wikipedia*. Heslo „abductive reasoning“ [online]. Cit. 2009-12-05. Dostupný z [www](http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Abductive_reasoning&oldid=329785244) <http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Abductive_reasoning&oldid=329785244>.
- [15] WIRTH, U. *What Is Abductive Reasoning?* [online]. Cit. 2009-12-05. Frankfurt University. Dostupný z [www](http://user.uni-frankfurt.de/~wirth/inferenc.htm) <<http://user.uni-frankfurt.de/~wirth/inferenc.htm>>.
- [16] Ibid.
- [17] MOORE, T. D. *Critical Thinking and Intelligence Analysis*. S. 4.
- [18] JONES, D. M. *Fourteen Powerful Techniques for Problem Solving*. New York: Three Rivers Press, 1998, s. 87.
- [19] KRIZAN, L. *Intelligence Essentials for Everyone*. Washington, D.C.: Joint Military Intelligence College, 1999, s. 33-34.
- [20] Ibid.
- [21] Zároveň však tato metoda usnadňuje manipulaci práce zpravodajských analytiků ze strany politiků. Zřetelný příklad představují události ve zpravodajské komunitě USA před napadením Iráku v roce 2003.
- [22] KRIZAN, L. *Intelligence Essentials for Everyone*. Washington, D.C.: Joint Military Intelligence College, 1999, s. 34.
- [23] Ibid., s. 34, srovnaj SAWKA, A. K. Linchpin Analysis. *Competitive Intelligence Review*. 1997, vol. 8, is. 3, str. 85-86.
- [24] SAWKA, A. K. Linchpin Analysis. *Competitive Intelligence Review*. 1997, vol. 8, is. 3, str. 85-86.
- [25] JONES, D. M. *Fourteen Powerful Techniques for Problem Solving*. S. 3-58.
- [26] KRIZAN, L. *Intelligence Essentials for Everyone*. S. 34.
- [27] *Analytic Thinking and Presentation for Intelligence Producers*. CIA. Office of Training and Education, nedatováno, s. 57-60.
- [28] Ibid., s. 54-56.
- [29] Metodami predikce ve zpravodajské analýze se zabývá článek Petra Zelinky v minulém čísle tohoto časopisu Prediktivní metodologie ve zpravodajských službách. *Vojenské rozhledy*. 2010, roč. 7, č. 1.
- [30] MOORE, T. D. *Critical Thinking and Intelligence Analysis*. S. 10.
- [31] HEUER, J. R. *Psychology of Intelligence Analysis*. Center for Study of Intelligence, CIA, 1999, Part 1. Dostupný z [www](http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/psych-intel/index.html) <<http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/psych-intel/index.html>>.

Další použité zdroje:

- GABBARD, C. B., TREVERTON, F. G. *Assessing the Tradecraft of Intelligence Analysis*. Santa Monica: RAND Corporation, 2008. Dostupný z [www](http://www.rand.org/pubs/technical_reports/TR293/) <http://www.rand.org/pubs/technical_reports/TR293/>.
- JOHNSTON, R. Developing a Taxonomy of Intelligence Analysis Variables. *Studies in Intelligence*. 2003, vol. 43, no. 3. Dostupný z [www](https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/vol47no3/article05.html) <<https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/vol47no3/article05.html>>.
- MARRIN, S. Improving CIA Analysis by Overcoming Institutional Obstacles. In SWENSON, G. R. (ed.). *Bringing Intelligence About Practitioners Reflect on Best Practices*. Washington DC: Joint Military Intelligence College Press, 2003, s. 41-60. Dostupný z [www](http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/dia/bring_intel_about.pdf) <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/dia/bring_intel_about.pdf>.
- SMITH, J. T. *Predictive Network-Centric Intelligence Toward a Total-Systems Transformation of Analysis and Assessment*. Galileo Essay Contest. Center for Naval Analyses, 2006. Dostupný z [www](http://www.cna.org/documents/TimSmithGalileoEssay.pdf) <<http://www.cna.org/documents/TimSmithGalileoEssay.pdf>>.